

Välkommen till Täljeleden och Måsnarenleden

Måsnarenleden och Täljeleden är två vandringsleder med fina natur- och kulturupplevelser. Upplev sjöar, skogar, naturbildningar, fågelskäda och se kulturhistoriska spår efter människan genom tiderna. Lederna har genom Södertälje och Nykvarns kommuners omsorg renoverats med delvis nya dragningar, röjningar, med nya markeringar, karta och med ett större informationsmaterial om upplevelser längs vandringsleden. Måsnarenleden som är ca 12 km lång är märkt med blå markering och Täljeleden är ca 23 km lång och följer de gula markeringsarna. Ledsträckningen går genom både Södertälje och Nykvarns kommuner, ibland genom privatägda mark. Iakttag hänsyn och tänk på att allemansrätten gäller i skog, vatten och mark. Kartor med ledbeskrivning kan fås genom Södertäljes och Nykvarns kommuner.

ALLEMANSRÄTTEN

Som gäst i naturen är det viktigt att du tar ansvar och visar hänsyn. Huvudregeln är: inte störa och inte förstöra.

- Det innebär att du inte får skada vare sig mark, växter eller djur.
  - Den som rider eller cyklar bör följa anvisade leder eller vägar där känslig mark inte kan skadas. Det är inte tillåtet att köra med motorfordon i terrängen.
  - Gå inte över tomtmark eller planteringar och var noga med att stänga grindar efter dig när du passerar genom betesmark.
  - Skogens alla invånare, både människor och djur, har rätt till hemfria. Har du hunden med dig får den inte löpa lös under perioden 1 mars–20 augusti, då djuren föder upp ungar.
  - Tälta gärna, men bara en natt. Ställ upp husvagn eller förtöj båten endast på markerade platser. Elda inte om det är fara för brand och använd gärna de hänvisade platserna.
  - Plocka gärna blommor, men kom ihåg att vissa är fridlysta. Det är inte heller tillåtet att gräva upp växter eller plocka till försäljning.
  - Skräpa inte ner eller gör överkan på anordnade leder och sevärderheter.
- En varsam gäst är alltid välkommen tillbaka!

1 Här när du Måsnarenleden och Täljeleden, två vandringsleder med rika natur- och kulturupplevelser. Täljeleden kan du också nå vid Hyggevägen i Ronna och Måsnarenleden, runt sjön Måsnaren, kan du lätt nå vid Eklundsnäs Camping.

2 Stövelbergets fornborg På vägen upp till Stövelberget passerar man rester av den stenmur som omgav fornborgen. Man vet inte exakt när fornborgen byggdes eller hur den användes, men många fornborgar anlades under folkvandrings-tid ca 400 e Kr. I Sörmland finns ca 300 fornborgar.

3 Flyttblock Här och där i skog och på öppen mark ligger ibland mycket stora stenblock, så kallade flyttblock. Inlandsisen har fört med sig dessa burlingar infrusna i isen och lämnat av bördan när isen smälte för ca 10 000 år sedan. Flyttblock kallas ibland ”jättekast” för att man förr fantiserade om att jättar kastat ut dessa stenblock i landskapet.

4 Kalaset Kalaset är ett före detta båtsmanstorp, som idag är privatägt. En båtsman var en soldat inom örlogsfloTTan som till sin försörjning fick ett torp med lite mark att bruka. På 1680-talet skapade Karl XI en organisation för att förse armén med soldater. En grupp av gårdar, en så kallad rote, ansvarade för att hålla en båtsman och upplåta ett torp till denne. Det fanns riktlinjer för hur båtsmanstörpen skulle se ut och därför är de relativt lika oavsett var och när de byggdes. Boningshuset är en enkelstuga med kök samt kammare och huset har knuttimrad stomme. Det här torpet har senare försetts med panel.

5 Måsnaren Måsnaren är omgiven av ett varierat skogs- och åkerlandskap. Runt sjön finns badplatser, koloniområden, bostäder, stugområden, vandrarhem, ett före detta militärt övningsområde och campingplats. Omkring 20 000-30 000 människor bor i sjöns närhet och de djur och växter som lever i sjöns bottensediment visar att sjön är relativt hårt belastad med gödande och eventuellt giftiga ämnen. Vattnet är ganska grumligt men det finns gott om fisk. Dock är det tidigare fina gösbeståndet nästan helt borta. Sjön har ett största djup på 7 meter. Vintertid är sjön även populär för skridskoåkare. Sydöstra delen av sjön arrenderas av Södertälje Amatörfiskeklubb och här får man fiska gös, gädda, abborre och vitfisk om man löser fiskekort.

6 Järnvägen Som en rak linje genom området går den gamla banvallen till järnvägen. Åren 1890–95 drogs järnvägslinjen Norra Södermanlands järnväg mellan Stockholm och Eskilstuna genom Almnäs marker. Dåvarande ägaren till Almnäs gård lät donera pengar till järnvägens anläggande för att få en station i närheten av gården. Från bangården anlades ett stäckspår som gick till de stenbrott som fanns på gårdens ägor vilket underlättade transport och export av sten. Även mjölk från Almnäs gård fraktades med järnvägen till Stockholm. Stationen lades ned under 1950-talet och revs under 2000-talets första år.

7 Naturminnesek Inget annat av våra trädslag har så många djur och växter knutna till sig som eken. Över 1000 arter av bland annat lavar, svampar och insekter lever på ekar. Av dessa kan många leva även på andra trädslag medan en del är helt beroende av ek. Grova ihåliga ekar är den enskilda biotop i Sverige som innehåller flest hotade insekter. Arter som lever i hålträd och har begränsad spridningsförmåga har idag en splittrad utbredning i Europa. De finns kvar på platser där grova träd funnits kontinuerligt sedan århundraden. Sveriges största träd anses vara ”Rumskulleaven” i Norra Kvill i Småland. Den är ca 13 meter i omkrets och troligtvis 900–1000 år gammal. Det är svårt att åldersbestämma gamla ekar eftersom de ofta ruttar i mitten och årsringarna försvinner.

Ett naturminne är ett mindre naturområde eller naturobjekt som är skyddat på liknande sätt som naturreservat. Oftast har man valt att skydda enskilda träd som är speciellt vackra eller värdefulla ur naturvårdssynpunkt med naturminnesmärkning. Om man stöter på ett naturminne vet man det genom att det är märkt med en speciell skylt. Det är kommunerna och länsstyrelsen som fattar beslut om vad som ska vara naturminne.

8 Almnäs Almnäs ligger i Tvetå socken. Det utgjorde en del av Mältveta säteri kring 1600-talets mitt. År 1875 bildades Almnäs gård och år 1897 friköptes den efter att ha tillhört Hanstadvik. I området har bedrivits brytning av en finkornig granitsten 1896–1925, dels för export till Tyskland men även för sockelsten till uppförande av byggnader i exempelvis Södertälje, Strängnäs, Stockholm, Eskilstuna och Mariefred. Vid Almnäs fanns också en stor mjölkproduktionsverksamhet från sent 1890-tal till sent 1920-tal.

Almnäs militärförläggning Vid Almnäs fanns mellan 1970 och 1997 ingenjöreregementet Ing 1. Regementet flyttades från en tidigare garnison i Solna efter att marken kring Almnäs gård köpts upp på slutet av 1960-talet. Gården exproprierades först på 1970-talet. Etableringen vid Almnäs var ett sätt att militärt säkra förbindelserna över Södertäljeviken, kanalen, Brandalsund och Mörkö. Det var ett stort projekt med anläggande av vägar och uppförande av ny bebyggelse med kanslihus och kaserner. För att underlätta resandet fick SJ åter öppna den gamla stationen och militären byggde perongerna. Byggnaderna står kvar efter nedläggningen och har använts av Swedint för utbildning av utlandstjänstgörande militärer- och polispersonal.

9 Staden och Nabben Under 1800-talet och början av 1900-talet uppfördes så kallade sommarbjön främst av välbärgade familjer, men från semestrelagstiftningens tillblivelse under 1930-talet blev fritidshuset allmänt förekommande. Sportstugorna var ofta små, i enkla utföranden, antingen prefabricerade eller självbyggen. Benämningen sportstuga syftade på det naturnära fritidshuset som genomströmdes av vatten. Staden och Nabben vid sjön Måsnaren sydvästra sida är två sammanvuxna fritidshusområden. Husen präglas av en småskalig enkelhet med flacka sadeltak, ofta med korrugerat plåt och med fasader, främst av liggande panel eller eternit. Stugorna ligger indragna på stora tomter och har ofta minst ett tillhörande uthus av samma sparsmakade enkelhet. Bebyggelsen är från 1900-talets första hälft till 1960-talet med några undantag.

10 Åleström Vid Måsnarens sydöstra del rinner en å som mynnar ut i sjön Lanaren. Där syns ofta strömstens vintertid. Även minken letar mat i det ofta isfria vattnet. Vid åns början ligger ett gammalt skolkul. Här startade Södertälje naturskola sin verksamhet 1985. Långt tidigare var det en vanlig skola. Sedan 1997 finns naturskolan i norra kanten av Lina naturreservat. Området vid Måsnarens sydöstra hörn är välanvänt för olika förenings- och friluftslivskvitter. Här finns kanotklubb och IFK Södertäljes motionsanläggning ”Kamratstugan” med motionsspår från 1,5 till 10 km. Sörmlandsleden går parallellt med Måsnarenleden mellan Åleström och Eklundsnäs.

11 Tvetå Tvetå kyrka har ett vackert läge på en liten höjd i det öppna odlingslandskapet intill sjön Måsnarens södra del. Den vitputsade kyrkobyggnadens äldsta delar är från 1200-talet. Platsen har sannolikt en lång historia, vilket fornlämningar som järnåldersgravarna öster om kyrkan vittnar om.

Nedanför kyrkan ligger det gamla kyrkstallet, en timrad och rödfärgad byggnad med sadeltak och tjärade portar. Stallet kan vara från 1700- eller 1800-talets mitt och är av en byggnadstyp som var vanlig i kyrkomiljöerna förr. I området sydväst om kyrkan ligger byggnader som hör till sockencentrumet bla ålderdomshem, (idag vandrarhem), Kyrkskolan, Klockargården och Tvetabergs skola, den senare uppförd av Tvetabergs herrgård. Den kompletterade eller avlöste Kyrkskolan under 1800-tal och har en tidstypisk träpanelarkitektur med inslag av lövsågeridekor. Brons- och järnåldersgravfält är belägna intill Tvetå kyrka och sockencentrum i söder.

12 Eklundsnäs bad och camping Vid Måsnarens östra strand ligger Eklundsnäsbadet och Eklundsnäs camping. Badet är ett av Södertäljes kommunala friluftsbad med bryggor och lekplats. Vid badplatsen finns flera naturminnesmärkta lindar. Eklundsnäs camping med servering och minigolf drivs av en arrenderator. På kullen öster om campingplatsen ligger ett gravfält med fornlämningar från både bronsålder och järnålder, alltså från 1800 f. Kr till 1100 e. Kr. Gravfältet består av 7 högar och 28 stycken rundastensättningar.

13 Hovsjö stadsdel På en bergskam öster om sjön Måsnaren ligger stadsdelen Hovsjö. Den utgör ett karaktäristiskt exempel på 1970-talets stadsplanering med trafikseparerade miljöer och ett centrum med affärer och service. Tidstypiska modernistiska flerbostadshus med bostadsgårdar omger ett sammanhängande parkstråk som går genom området. Idag har Hovsjö ca 4500 invånare. Tidigare var området Hovsjö skogsbygd som tillhörde säteriet Tvetaberg. Här hämtades förr virke till stängsling, husbyggen och ved. I skogsområdena fanns dagsverksorten Granö och Gröndal som gett namn till dagens vägar i Hovsjö. Norr om Tvetå kyrka fanns under 1500-talet en by kallad Hose, år 1554 omnämnd som Hosse, och därifrån kommer troligen namnet Hovsjö.

14 Hovsjö gård Intill Måsnarens östra strand ligger Hovsjö gård som endast har namnet gemensamt med stadsdelen Hovsjö. Gården hette tidigare Varnbäcken och var en utgård under Tvetaberg. Vid avstyckningen från Tvetaberg kring 1910-talet fick den namnet Hovsjö. Gården fick sin nuvarande utformning under 1930-talet.

15 Vassrika fågelsjöar Ånastjön, Kämstasjön och Lundesjön är exempel på utdikade, nästan igenväxta sjöar som med sina stora vassbälten blivit riktigt fina fågel-tillhåll. Här kan man höra en tutande rördorm en försommarkvall. Den här typen av sjöar bebos ofta av fågelarter som till exempel rörsångare, sävsångare, häger, skåggmes, skrattnäs, sothöna och brun kärrhö. Från berget öster om Lundesjön kan man få en bra överblick över området.

16 Kämstaborgen Kämstaborgen tillhör en av de mest imponerande och bäst bevarade fornborgar vi har i Södertälje- Nykvarnsområdet. Fornborgar har troligen uppförts under sen bronsålder till tidig järnålder. De förknippas ofta med den oroliga folkvandringstiden kring 400 e.Kr. Fornborgarnas ursprungliga funktion är oklar. De kan ha ingått i ett försvar, exempelvis som befästningsanläggningar, eller kan kanske ha haft en religiös funktion.

Kämstaborgen ligger på en hög bergsplatå. Borgen mäter 140x115 m i norostordöstlig-västsvdöstlig riktning. Den utnyttjar delvis de branta bergsidorna där den är oätkomlig, men det går att komma upp från övriga håll. Borgen har en kraftig kalkmurad stenmur som antyder att det bör ha varit en befästningsborg. Muren är som längst i söder där den mäter hela 75 m. Bredden varierar på 3–5 m och höjden är 0,5–2,5 m. I södra delen av den östra muren finns en 3 m bred ingång från vilken en stig leder in från öster.

17 Horsmossen Mellan Långa Acksjön och Kämstaborgen ligger Horsmossen. Stigen leder rakt igenom mossen som har både björnmossstuvor, skvattram och tranbrån. Här kan man uppleva tystnaden och kanske få höra någon av våra skogsmesar, taltlita, tofsmes, eller en kungsfågel, Sveriges minsta fågelart.

18 Acksjöarna Lilla Acksjön och Långa Acksjön arrenderas av Södertälje Amatörfiskeklubb. Här får man fiska regnbågsblax med flugfiskepö om man köper fiskekort. Långa Täljeleden finns fina rastplatser med eldstad och fin vy över sjöarna. Samla torra pinnar på marken till ved och tänk på att inte bryta kvistar från levande träd i skogen.

19 Sundsvik tegelbruk, kvarn och såg Sundsvik ligger i Turinge socken i Nykvarns kommun och angränsar till Ytterhenhörna socken i Södertälje kommun. Området präglas av den tegelbruks- och sågverksamhet som har bedrivits här. Redan under medeltidens slut brändes mur- och taktegel vid Sundsviks bruk. En stor andel levererades till Stockholm. Möjligen producerades tegel här till uppförandet av Gripholms slott i Mariefred.

Sundsviks vattendrag mellan Turinge och Mälaren har i lång tid nyttjats för kvarnverksamhet, de äldsta beläggna för Sunds kvarn är från 1400-talets mitt. Fallhöjden har sedan 1915 även nyttjats för att förse hushåll i närheten med el. Under mitten av 1800-talet uppfördes en såg med tillhörande brädgård, en verksamhet som fortgått till våra dagar. På 1920-talet flyttades tegelbruksverksamheten några hundra meter mot nordost och arbetarbostäder uppfördes för arbetare vid tegelbruket och vid sågen. Tegelbruksverksamheten gick bra och under 1940-talet uppfördes ytterligare fabriksbyggnader. Bruket lades slutligen ned under 1970-talets slut.

20 Bårsjöns naturreservat I Naturvårdsverkets ”Myrskyddsplan för Sverige” som publicerades 1994 omnämns Bårsjön som ett av landets mest värdefulla myrområden. Reservatet är beläget såväl i Södertälje som i Nykvarns kommuner. Större delen av reservatet utgör ett Natura 2000-område. Bårsjön är en liten sjö som till stor del täcks av flytbladsvegetation och kantas av gungfly. Mossotroven tillväxer alltjämt genom att gungflyvegetationen bryr ut sig över sjöytan. Sjön omges av artrika våtmarker och sumpskogar.

Inom vissa kärtparter finns mossarter som indikerar näringsrika miljöer, sannolikt beroende på att det där finns kalkhaltiga jordarter längre ner i jordlagren. Detta gäller även vissa fasmatspartier med förekomst av kalkygnade orkidier. Trana och fiskgöuse besöker området regelbundet. Reservatsinformation med föreskrifter finns där Täljeleden korsar reservatsgränsen både i öster och väster.

21 Högstubbe – gammal tall Strax öster om Bårsjön, bara ett par hundra meter från gränsen till Bårsjöns naturreservat, står en högstubbe efter en mycket gammal tall. Tallen var naturminnesmärkt, men blåste av vid nyåret 1984 i en kraftig storm. Man kan se en tydlig spiralvridning av stammen – ett fenomen som uppstår på mycket gamla tallar. Denna tall har förmodligen stått där i mer än 300 år.

22 Malmnsjön Tre stora fritidshusområden och tre friluftsbad ligger runt sjön, men dessa påverkar inte sjöns fina vattenkvalitet eller det rika friluftslivet i någon större utsträckning. Malmnsjöns stränder kantas av morän, sand och grus och är mest beväxna med barrskog. Den fina vattenkvaliteten har medfört att sjön är reservvattentäkt för Södertälje.

Malmnsjön arrenderas av Södertälje amatörfiskeklubb. Här får man fiska gädda, abborre, utplanterad regnbågsblax och öring om man köper fiskekort. Vattnet är något brunfärgat av humusämnen, men ganska klart. Sjön är inte försurdad och har ett maxdjup på 6,6 m. Sjön sänktes under 1800-talet genom en tunnel genom åsen i öster, den så kallade ”rysstunneln (se punkt 24). En dämme finns kvar framför tunnelöppningen.

23 Skogsbruk De flesta skogar är på något sätt påverkade av människan. Under lång tid har man använt skogen för att få byggmaterial till hus och brändes till eldar. Människan har också använt skogens resurser för att få mat på bordet. Även idag bedrivs skogsbruk i många skogar. Det tar ungefär 80–100 år för ett träd att bli lagom stort för att avverkas. På vägen dit har man gallrat skogen och bara sparat vissa träd, som ska få ljus och plats att bli riktigt stora. Detta görs även längs Tälje- och Måsnarenlederna och man kan se att skogen befinner sig i olika åldersstadier. På andra platser längs leden finns skog som inte brukas alls. Kan du se skillnaden?

24 Rysstunneln Rysstunnlar som ”lär ha byggt av ryska krigsfångare” finns även på andra håll i landet. Denna har dock snarare byggts av arbetskraft från Dalarna. Rysstunneln är en registrerad fornlämning. Den välvdva konstruktionen består av stenvägar samt en tidigare brädbelagd botten. Tunneln är kring 300 m lång och har en varierad höjd. Den går från Malmnsjön genom Enhörnaåsen och har sin mynning ca 200 m öster om Enhörnavägen. Tunneln byggdes troligen under 1830-talet genom initiativ av ägaren av Säteriet Lina, kammarrådet Nils Dufva. Den har på ett sinnrikt sätt säkrat vattentillgången till driften av Lina kvarn. I början av 1920-talet upphörde kvarndriften, men den stora timrade kvarnbyggnaden vid Lina finns kvar. Idag går det inte att gå in i Rysstunneln på grund av rasrisk.

25 Källtorp Vid Källtorp syns i marken rester efter en husgrund och även en jordkällare. Här låg för inte så länge sedan ett torp i gränsen mellan skogsmark och odlingsmark. Kulturlandskapet ändras kontinuerligt. För bara 100 år sedan fanns fortfarande en stor mängd torp kvar, ofta enskilt liggande i landskapet. Sedan mitten av 1900-talet har många torp fått förfalla eller rivits. Idag hittar vi spår som husgrunder, jordkällare, trädgårdsväxter, stigar och fruktträd som berättar om torpens läge.

26 Källtorps rollstensanhopning Rollstensanhopningen mäter ca 50 x 25 m i norr, ca 1–5 m i söder, och den är ungefär 5 m hög. I öst-västlig riktning och på norra sidan finns flera småhögar av rollstenar. Man vet inte om dessa högar är en naturbildning eller om de är skapade av människor, kanske som en del av folktron?

27 Vatteninfiltration genom rollstensåsen Vattnet på vår jord befinner sig i ett evigt kretslopp och det gäller att ta väl hand om det. Sverige ligger i topp i världen när det gäller tillgång till vatten av mycket god kvalitet. I Södertälje räcker inte det naturliga grundvattnet till och därför framställs grundvattnet på konstgjord väg. För att göra detta används vanligt sjövattnen från Mälaren. Vid Bastorna finns en pumpstation som pumpar upp vattnet till Malmnsjöåsen. Åsen är en isälvsvallning som sträcker sig i norr från Mälarenstranden vid grus och bergtäkten i Underås till Hovsjö och Eklundsnäs vid Måsnarens östra strand i söder.

I Malmnsjöåsen samlas vattnet i markbassänger innan det sipprar ner genom gruslagren i åsen och bildar konstgjort grundvatten. Denna process tar ca 3 månader. Från djupa brunnar vid åsens kant pumpas vattnet sedan till Djupdals vattenverk. Vattnet från brunarna är av mycket hög kvalitet. Vattenbehandlingen i vattenverket utförs därför enbart i syfte att bibehålla den höga kvaliteten ändå fram till konsumenterna. Från vattenverket pumpas vattnet genom ledningar under jord till vattentornet på Torekällberget. Därifrån fördelas vattnet mellan Södertälje och Nykvarns kommuner och kommer så småningom ut genom kranen hemma hos dig.

28 Mosse När man passerat brukshundsklubben vid Olofskog på väg mot Malmnsjön passerar man ett par mindre mossar. De är troligtvis resultatet av isblock som blivit inbäddade i sand och grus i kanten av den stora isälvsvallning som sträcker sig genom Enhörnaområdet och Underås. Isblocket smälte och lämnade efter sig en fördjupning som kallas ”dödisgrop”. Den vattenfyllda sänkan har med tiden vuxit igen med vitmossor och andra växter, som skvattnar, odon och hjortron. Om du tittar närmare kanske du kan hitta den köttätande (insektsfångande) växten sleshår.

29 Olovskog Vid Olovskog bedriver Södertälje Brukshundsklubb verksamhet sedan 1963. Klubben har kurser för hundägare i såväl vardagslydnad som tävlingslydnad och agility. Här arrangeras också tävlingar. Sannolikheten är ganska stor att du träffar på ett promenerande eller tränande hundekipage i skogarna längs med vandringsleden. Det är ett populärt strövmråde för hundägare oavsett om dom är medlemmar i Södertälje Brukshundklubb eller ej.

Tänk också på om du har egen hund med dig, att under tiden 1 mars och 20 augusti skall hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att löpa lösa i marker där det finns vilt. Under den övriga tiden av året skall hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att driva eller förfölja vilt, när de inte används vid jakt.

30 Ronna Ronna är en stor stadsdel med omkring 6500 invånare. Namnet Ronna kommer från en tidigare gård i området och anses betyda rinnande vatten. Gravar från järnålderns folkvandringstid berättar att området länge har brukats av människor. Området utgjorde landsbygd med odlingsmarker fram till exploateringen kring 1900-talets andra hälft. Gården Ronna köptes av Södertälje kommun och i början av 60-talet började området att bebyggas med bostäder, bland annat för Scaniaanställda.

Arkitekturen är mycket tidstypisk med flerbostadshus placerade i naturmark, trafik separerade miljöer och ett separat centrum. Ronna byggdes i en tidsperiod med starkt positiv utveckling då Södertäljes industrier gick för högvarv, befolkningen ökade och grunden lades till dagens befolkningsstruktur med en stor andel invånare med bakgrund från andra länder.

31 Hovsjö gård

32 Malmnsjön

Mer information kan du få här:

Nykvarn kommun | Telefon 08-555 010 00 | www.nykvarn.se
Södertälje kommun | Telefon 08-550 210 00 | www.sodertalje.se

Täljeleden och Måsnarenleden

Teckenförklaring

Göddkund från sekretesssynpunkt för spridning. Lantmätningen 2009-06-17
Kartunderlag: Södertälje kommun, Ortofoto: MS 2006/1837
Kartredigering: Informationsfabriken, www.informationsfabriken.se

0 1000 m

Sörmlandsleden

Sörmlandsleden, som med sina ca 100 mil slingrar sig genom landskapet Sörmland, är en av Sveriges längsta natur- och kulturvandringsleder. Ca 100 etapper leder vandraren genom vildmarkslänkande natur, kulturbilder och förbi historiska minnesmärken. De flesta av ledens etapper är lätt åtkomliga med bil, buss eller tåg och etappgränserna utgör lämpliga utgångspunkter. Sörmlandsleden går parallellt med Måsnarenleden mellan Åleström och Eklundsnäs vid Måsnarens sydöstra hörn.

Leden är markerad med orangefärgade ringar runt träd och stolpar, skyltar med texten SÖRMLANDSLEDEN och S-pilar. Etappskyltar finns uppsatta vid etappgränserna och de ger vandraren fakta i form av kortor och beskrivningar om etapperna närmast före och efter skylten. Längs leden finns många iordningställda rastplatser, ofta med murade eldstäder och ibland även med skärmskydd för övernattnin. Ca 170 av Föreningen Sörmlandstedsens medlemmar arbetar aktivt och ideellt med att hålla leden öppen och i bra skick för att alla ska kunna vandra i vår vackra natur. www.sormlandsleden.se

FÖRENINGSPERSONAL

Friluftsrådet står för:

Friluftsliv året runt med ledarledd verksamhet, från de minsta till de äldsta. All vår verksamhet bedrivs vi ute i vår vackra natur och värnar hårt vår allemansrätt. Vi arrangerar kortare promenader till längre vandringar som kan sträcka sig över flera dagar. Friluftsrådets kansli hittar du på Torekällberget öppet måndagar kl 14.00–17.00. Telefon: 08-550 657 97, Telefonsvarare för onsdagsvandringar: 08-550 300 97 e-post: sodertalje@friluftsradet.se Hemsida: <http://www.friluftsradet.se>

Kamratstugan Tveta – IFK Södertälje

Friluftsgården vid Åleström, invid sjön Måsnaren har motionslingor på mellan 1,5 km och 10 km, samt ett 3 km långt elljusspår. I Kamratgården finns bastu och omklädningsrum samt en servering som är öppen på lördagar och söndagar under december–mars, om det finns snö. Lokaler kan hyras för konferenser och fester. Friluftsgården drivs av föreningen IFK Södertälje som bedriver idrottsverksamhet inom idrotterna orientering, friidrott, skidor och precisionsorientering. Föreningens kansli har telefon: 08-550 984 70. Välkommen!

Södertälje Brukshundklubb

Klubben bildades 1926 och är en av Sveriges äldsta. Vid Olofskog utefter Täljeleden har klubben funnits sedan 1963. Medlemsantalet pendlar mellan 550 och 600 varje år. Klubben utbildar hundägare i allt från vardagslydnad till tävlingslydnad och agilitet. Man utbildar även bevakningshundar åt Försvarsmakten här. Ett stort antal tävlingar arrangeras varje år. En annan uppgift klubben har är att testa hundars mentalitet. Hundar i Sverige måste fungera väl i samhället. Testet är också ett verktyg för uppfödare av olika raser. Olofskog är ett mycket populärt strområde för alla hundägare. Om du har egen hund med dig, tänk då på att under tiden 1 mars till 20 augusti ska hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att löpa lösa i marker där det finns vilt. Under den övriga tiden av året ska hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att driva eller förfölja vilt, när de inte används vid jakt. Kontakt med brukshundklubben: www.sodertaljebruk.se Telefonnummer till klubbstugan 08-550 37276.

Södertälje Amatörfiskeklubb – SAFK

Klubben grundades 1929 och är en av Sveriges äldsta fiskeklubbar. Klubben arrangerar Måsnaren, Malmjön samt Långa Acksjön och Lilla Acksjön i Södertälje. Föreningen planterar in ädel fisk i Acksjöarna och Malmjön, sammanlagt ca 5000 kg per år. Man hyr även ut roddbåtar i Saltsjön, Måsnaren, Malmjön och i Mälaren. I Måsnaren hyr föreningen även ut bryggplatser och båtar på årsbasis. I Måsnaren kan man fiska gös, gädda, abborre och vitfisk. I Malmjön kan man även få regnbågslox och öring. I Acksjöarna fiskar man bara med fluga och får regnbågslox och öring. För att man ska få fiska i Måsnaren, Malmjön och Acksjöarna måste man ha fiskekort. I Saltsjön och Mälaren är det fritt handredskapsfiske. SAFK har ungdomsverksamhet tisdagskvällar då man tillverkar fiskeredskap, tittar på filmer eller åker ut och fiskar. Kontakt med fiskeklubben får du via telefon 08-550 650 45 och på www.safk.se.

- 1 Måsnarenleden och Täljeleden
- 2 Stövelbergets fornborg
- 3 Flyttblock
- 4 Kalaset
- 5 Måsnaren
- 6 Järnvägen
- 7 Naturminnesek
- 8 Staden och Nabben
- 9 Åleström
- 10 Tveta
- 11 Gammalt gravfält vid Eklundsnäs bad och camping
- 12 Hovsjö stadsdel
- 13 Hovsjö gård
- 14 Vasrika fågelsjöar
- 15 Kåmstaborgen
- 16 Horsmossen
- 17 Acksjöarna
- 18 Sundsvik tegelbruk, kvarn och såg
- 19 Bärsjöns naturreservat
- 20 Högstubb – gammal tall
- 21 Malmjön
- 22 Skogsbruk
- 23 Rysstunneln
- 24 Källtorp
- 25 Källtorps rullstensanhopning
- 26 Vatteninfiltration genom rullstensåsen
- 27 Mosse
- 28 Olovskog
- 29 Ronna